

Hagakyrkan

57.6990, 11.9622

Tomten som Hagakyrkan står på kallas Sprängkullen, efter den omfattande stenbrytning som skedde på platsen då Nya Haga byggdes i början av 1800-talet. Men materialet till kyrkan är inte i första hand hämtat härifrån. Mer om det strax.

Bygget av Hagakyrkan finansierades delvis genom donationer av bland annat David Carnegie den yngre, som även ordnade fram ritningar till en kyrka från "Society for promoting the enlargement, building and repairing of churches and chapels in England och Wales".

Ritningarna, som fortfarande finns bevarade i Haga församling, bearbetades sedan av chefsarkitekten vid Kungliga Järnvägsstyrelsen Adolf Wilhelm Edelsvärd. Förutom att bland annat ha ritat centralstationerna i Göteborg, Stockholm och Malmö och många andra stationshus över hela landet har han även ansvarat för ritningarna till Engelska kyrkan och Sankta Birgittas kapell här i Göteborg.

När han bearbetade ritningarna för Hagakyrkan tog Edelsvärd i sin tur hjälp av den nyblivne Göteborgsarkitekten Adrian Crispin Peterson, som senare skulle komma att rita många kyrkor i Västsverige.

Grunden är av huggen granit från Råda socken i Västergötland, men Hagakyrkan uppfördes annars i material som vid denna tid var ovanliga för kyrkobyggnader i Sverige. Kolonner tillverkades av tackjärn, tak lades av engelsk skiffer och till fasaderna importerades gult hårdbränt Flensburgstegel.

Från Skottland hämtades färdighuggen sandsten som kom till användning i portal- och fönsteromfattningar. Edelsvärd utformade varje inredningsdetalj i kyrkorummet i nygotisk stil. Och Hagakyrkan är för övrigt en av de första kyrkorna i Sverige som är uppför i just denna stil.

Kyrkans inredning tillverkades av snickaremästare August Bark, och måleriarbetena utfördes av målarmästarna Ahlin och Strandman. För träskulpturarbeten svarade bildhuggaren Carl Ahlborn.

Uppförandet av Hagakyrkan påbörjades i mars 1856 och slutfördes 1859.

Hagakyrkan var tänkt att invigas den Fjärde Böndagen, 9 oktober 1859 men det råkade brist på präster som kunde upprätthålla gudstjänsterna, och därför blev det först Adventssöndagen den 27 november 1859 som domprosten Peter Wieselgren kunde inviga Hagakyrkan.

Glasmålningarna i koret är skapade av konstnären Albert Eldh, som även skapat valvmålningen.

Mittfönstret tillkom 1924, och ersatte en tidigare glasmålning från 1884. Glasmålningarna skildrar julens, påskens respektive pingstens motiv, och är nedtill försedda med bibelcitat. Mittfönstret föreställer Kristus med segerfanan, och han är där avbildad som "Majestas domini", den segrande Kristus inom en så kallad mandorla, alltså en ljuscirkel. Nedanför ses kvinnorna vid graven.

Vid sidorna om mittfönstret insattes 1934 ytterligare två glasmålningar och de två återstående kom på plats året efter 1935. Glasmålningarna är gjorda efter kartongskisser av konstnären Albert Eldh hos Stockholms Glasmåleri, Neumann & Vogel.

Bakom det höga skranket i brunbetsat trä, som bildar fond åt altaret i koret, inrymdes tidigare sakristian. När Hagakyrkan invigdes var den nuvarande blå altartavlan försedd med ett förgyllt kors och Kristusmonogram. Det skulpterade träkrucefifixet, tillverkat i München hos Mayersche Kgl Hof Kunstanstalt für kirchliche Arbeiten, skänktes till kyrkan år 1884. Självva altarbordet tillverkades tio år senare efter ritning av Carl Fahlström.

Predikstolen ritades av arkitekten Edelsvärd och skulpturerna tillverkades av bildhuggaren Carl Ahlborn i Göteborg. Men för att spara pengar försågs predikstolen aldrig med ljudtak. Kristusbilden ovan predikstolen är också från slutet av 1800-talet.

Dopfunten av förkopprad zink anskaffades 1884, troligen från Tyskland, och stod ursprungligen i koret mittemot altaret, men flyttades vid en restaurering 1970 då ett dopkapell anordnades i långhusets sydöstra hörn. Den har dock numera återfått sin plats i koret.

Ursprungligen användes gasljus som ljuskälla, men redan 1901 försågs kyrkan med elbelysning. Kyrkans nuvarande belysning är specialritad av arkitekt Sven Brolid och tillkom i samband med restaureringen 1970. Kyrkan belystes dessförinnan av armaturer från 1934, ritade av R O Swenson, och på orgelfasaden har lampetterna från denna tid fått vara kvar.

I Hagakyrkans torn, som är 49 meter högt hänger klockor som göts vid Göteborgs Mekaniska Verkstad, senare omdöpt till Götaverken. Men vid invigningen fanns inga klockor i tornet. Det skulle dröja drygt 20 år innan dessa kom på plats, och första gången som det ringdes med kyrkklockorna var den 1 oktober 1882.

1916 installerades elektrisk klockringning. Strax därefter föll storklockan, som väger 2 367 kg ned från sin ställning mitt under en begravningsringning. Själva klockan klarade sig men klockstolen måste repareras.

Lillklockan som väger 1 150 kg, sprack i mitten av 1970-talet, och eftersom lagningen misslyckades fick man några år senare gjuta om klockan vid Bergholtz klockgjuteri i Sigtuna.

Hagakyrkan har två orglar. Västorgeln stod färdigt 1861 och tillverkades av firman Marcussen & Son i syd-danska Åbdenrå, på gränsen till Tyskland. Orgeln som kostade 20 000 kronor hade ursprungligen 36 stämmor, och ombyggdes 1911 till rörpneumatik. Under andra halvan av 1940-talet och början av 50-talet fick orgeln elektrifiering av A Magnussons orgelbyggeri.

Efter den senaste ombyggnaden som inleddes 2002, som innebar en återgång till det ursprungliga orgelverket är Hagaorgeln en av de större i Göteborg med 45 stämmor, tre manualer och pedal.

Hela 25 av de ursprungliga stämmorna finns kvar från Marcussens orgel.

På norra läktaren står sedan 1991 en orgel inspirerad av den nordtyska barockstil som dominerade också Sverige under sextonhundratalet.

Orgeln som kallas Opus 28 Soli Deo Gloria har en fasad av ytbehandlad amerikansk vit ek.

Orgeln är byggd av John Brombaugh i Ohio, USA och har 21 stämmor och två transmissioner på två manualer och pedal. Han har tillverkat 65 orglar, men förutom i Hagakyrkan i Göteborg finns John Brombaughs orglar bara i ytterligare två länder utanför USA, en finns i Kanada och en i Japan.

Orgeln tillkom genom ett samarbetsprojekt med Musikhögskolan, och barockorgeln används också som utbildningsinstrument.

Källa:

Pdf: "Hagakyrkan - Inventering av Göteborgs kyrkobyggnader, rapport XI", Matilda Dahlquist. ISSN: 1403-8153

Bok: "Hagakyrkan 1859-1959". Maja Kjellin 1959.

Webb: "Göteborgs stifts orgelinventering 2006-2008".